

Tiltakskort – tortur

Tiltakskortet gir veiledning til hvordan du som mottaksansatt kan bidra til å identifisere og følge opp personer som har vært utsatt for tortur eller annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

[FNs Konvensjon mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff](#) (konvensjonen) stiller krav til norske myndigheters oppfølging av personer som kan ha vært utsatt for tortur.

For å kunne oppfylle de internasjonale forpliktelsene som følger av konvensjonen, herunder oppfølging og tilrettelegging i mottak, er det nødvendig å identifisere mulige torturofre.

Tiltakskortet gjelder samtale med voksne beboere.

Innhold

1	Definisjoner	3
2	Identifisering og oppfølging av torturutsatte	3
3	Indikatorer	3
4	Ved mistanke om en beboer er torturutsatt.....	3
4.1	Samtale med beboeren	4
4.1.1	Innledning til samtalen.....	4
4.1.2	Om tilrettelegging	5
4.1.3	Om asylsaken	5
4.1.4	Om helse.....	5
4.1.5	Avslutning av samtalen	6
4.2	Gi informasjon om dokumentasjon av skader som følge av tortur.....	6
4.3	Vurder behov for akutt oppfølging	7
4.4	Informer UDIs regionale enhet	7
4.5	Registrere opplysninger i Mot-portalen.....	7
4.6	Vurder tilrettelagt botilbud i samråd med UDI	7
4.7	Opplysningsplikt til barnevernet.....	7
4.8	Trygghet og sikkerhet på asylmottaket	8

1 Definisjoner

Tortur er bevisst påføring av fysisk eller psykisk smerte eller lidelse for å oppnå et bestemt mål, utført av en offentlig tjenestemann eller en annen som handler med offentlig myndighets aksept. Tortur er utbredt praksis i flere land.

En *torturutsatt* er en person som har blitt utsatt for tortur. Generelt kan det sies at torturerfaringer vil være noe mennesker lever med livet ut. Konsekvensen av tortur kan være fysiske skader og smerter som er invalidiserende og av livslang varighet. For mange torturutsatte vil det være de psykologiske senskadene som er mest omfattende, smertefulle og ofte langvarige.

2 Identifisering og oppfølging av torturutsatte

Torturutsatte kan ha behov for ekstra oppfølging og tilrettelegging i asylmottak. De skal også få mulighet til å komme med utdypende informasjon som kan være relevant for asylsaken.

Målet med tiltakskortet er at det skal være et verktøy i mottakets arbeid med å identifisere torturutsatte¹ slik at beboeren får:

- et tilpasset botilbud
- nødvendig bistand fra andre instanser
- at UDI får informasjon slik at asylsaken blir tilstrekkelig opplyst og asylprosedyren tilrettelagt
- at beboerens rettigheter blir ivarettatt

3 Indikatorer

Tortur fører ofte til alvorlige fysiske og psykiske plager. Symptomene listet opp under er vanlige blant asylsøkere og behøver ikke å bety at beboeren har vært utsatt for tortur. Plagene kan være akutte eller kroniske. Det er viktig at du som mottaksansatt har kjennskap til hvilke symptomer torturutsatte kan ha. Dette er nyttig kunnskap i arbeidet med identifisering og tilrettelegging.

Dette er noen av de vanligste symptomene hos en torturutsatt:

- smerter
- mareritt
- søvnproblemer
- angst og andre psykiske plager
- fysiske skader og plager som er smertefulle og som medfører redusert bevegelse
- traumer
- nedsatt funksjonsnivå
- mistillit til andre mennesker
- rusmisbruk
- sterke reaksjoner på personer som bærer uniform

4 Ved mistanke om en beboer er torturutsatt

Det er viktig at torturutsatte og *mulig torturutsatte* får informasjon om at det å ha vært utsatt for tortur kan ha betydning for tilrettelegging i asylmottak og for asylsaken. En person som har vært utsatt for tortur kan ha store vanskeligheter med å fortelle om det hen har vært utsatt for, og de psykiske og fysiske konsekvensene av torturen.

¹ Du kan lese mer om dette i [Generelle krav til drift av asylmottak](#).

UDIs regionale enhet kan bistå mottaket med råd og veiledning i forbindelse med identifisering og oppfølging av torturutsatte og mulige torturutsatte. Mottaksleder kan følge opp saken selv eller delegere ansvaret til en ansatt som mottaksleder vurderer som egnet.

4.1 Samtale med beboeren

Asylmottaket skal gjennomføre en samtale i samsvar med [Rutinebeskrivelse for generelle krav til drift av asylmottak](#) (heretter: Rutinebeskrivelsen). Denne framgangsmåten skal også følges når det gjelder mulige torturutsatte.

Formålet med samtalen er at beboeren får nødvendig tilrettelegging i mottak, bistand til å kontakte andre instanser, hjelp til å ivareta sin egen asylsak og informasjon om rett til helsehjelp.

Mottaksansatte bør i forkant av samtalen gjøre en foreløpig vurdering av hvilken type tilrettelegging og oppfølging mottaket kan tilby.

Ta kontakt med beboeren på en hensiktsmessig og skjermet måte for å avtale tidspunkt for samtalen. Deretter kan du bestille tolk til samtalen.

Samtalen bør gjennomføres så snart som mulig på et egnet rom med kvalifisert tolk (se [tolkeloven § 7](#)). Beboeren bør få mulighet til å velge mellom fremmøtetolkning eller fjerntolkning, som tolking på telefon eller skjerm. At tolken opptrer profesjonelt, er også viktig for at beboeren skal føle seg trygg.

Hvis det ikke er mulig å gjennomføre en samtale skal asylmottaket orientere UDIs regionale enhet, slik at alternativ oppfølging kan vurderes.

4.1.1 Innledning til samtalen

Du bør innlede samtalen på en måte som gjør at dere får god kontakt og at beboeren er trygg på deg. **Eksempelene under er kun veiledende og må tilpasses hva beboeren forteller og har behov for.**

- a) Når den mottaksansatte eller beboeren tar initiativ til en samtale:
- Jeg har invitert deg til denne samtalen fordi [beskriv hva du og eventuelt andre mottaksansatte har observert ved beboeren] / Du har bedt om å få en samtale med meg.
 - Jeg ønsker å snakke med deg for å høre mer om hvordan du har det og om det er noe du trenger hjelp til.
 - Tolken har taushetsplikt. Hvis det fremkommer opplysninger under samtalen som kan ha betydning for asylsaken din, kan jeg hjelpe deg med å sende inn informasjonen til UDI. Jeg kan også sende slik informasjon til UDI på eget initiativ. Utover dette har jeg taushetsplikt. Det betyr at jeg ikke skal gi informasjon om denne samtalen til andre enn de som har med saken din å gjøre.
 - Du velger selv om du ønsker å snakke med meg, det er helt frivillig.
 - Jeg ønsker å høre om du trenger tilrettelegging her på mottaket.
 - Jeg kan hjelpe deg med å komme i kontakt med lege og/eller formidle informasjon til UDI. På slutten av samtalen vil jeg også fortelle deg om rettighetene dine.
 - Hva tenker du om det jeg har fortalt? [her må du gi beboer nok tid før hen svarer]

b) Når samtalen gjennomføres etter skriftlig anmodning fra UDI til mottaket med konkrete spørsmål knyttet til en angitt beboer:

- Jeg har invitert deg til denne samtalen fordi UDI har bedt meg om å snakke med deg. [her skal du som mottaksansatt kun spørre beboer om det UDI har bedt deg om]
- Jeg kommer til å sende det du forteller til UDI.

4.1.2 Om tilrettelegging

Vil du at jeg skal fortelle deg litt mer om tilrettelegging i mottak?

- Asylmottaket og UDI må ta hensyn til om en asylsøker har behov for tilrettelegging på asylmottaket. Asylmottaket kan ikke oppfylle alle ønsker, men vi skal prøve å gjøre oppholdet på asylmottaket best mulig for deg.
- Hvilke behov har du for å bo godt på asylmottak? [Her må du sammen med beboer finne ut av hva som kan være aktuelt. Eksempler på tilrettelegging kan være enerom, bedre seng, intern flytting på asylmottaket (for eksempel nærmere administrasjonen), hjelpemidler for varsling og alarmering og ved behov tilrettelegge med fysiske virkemidler.] Se også punkt 4.6 i dette tiltakskortet.

4.1.3 Om asylsaken

Hvis det kommer frem informasjon om asylsaken til beboeren i løpet av samtalen kan du si:

- Er UDI kjent med det du forteller meg nå?
- Det er viktig at UDI får informasjon om det du har opplevd for å kunne behandle saken din best mulig. Jeg kan hjelpe deg hvis du ønsker å sende informasjonen til UDI, og jeg kan også videreformidle til UDI det du forteller i denne samtalen.
- Hvis du ikke har vært på asylintervju, vil du få mulighet til å fortelle mer om dette under asylintervjuet.
- Har du behov for noe spesiell tilrettelegging under asylintervjuet?
- Hvis du allerede har vært på asylintervju, så kan det hende UDI vil snakke mer med deg og følge opp dette i et tilleggsintervju.
- Husk at vonde opplevelser ikke vil påvirke saken din i UDI negativt.

4.1.4 Om helse

Torturutsatte kan trenge fysisk og/eller psykisk helsehjelp. Dokumentasjon av torturskader kan være viktig som grunnlag for videre sosial-, helse- og omsorgsmessig oppfølging og kan også ha betydning for beboerens asylsak.

Torturutsatte bør kontakte fastlege for å få slik dokumentasjon. Hvis beboeren ønsker det, kan du bistå.

Hvis det kommer frem informasjon om helseplager hos beboeren i løpet av samtalen kan du si:

- Trenger du helsehjelp?
- Fastlegen din kan hjelpe deg med helseplagene dine. Legen vil vurdere om det er behov for henvisning til spesialisthelsetjenesten eller annen oppfølging. Fastlegen din kan hjelpe deg med å få en helseattest som du kan gi til UDI.
- Ønsker du at jeg skal hjelpe deg med å bestille en legetime?
- Er UDI kjent med dine helseutfordringer? [hvis søkeren har nevnt tortur så skal mottaksansatt gi beboer skrevet 'Dokumentasjon fra torturutsatte' som beboer kan ta med til legen, se punkt 4.2 i dette tiltakskortet].
- Husk at psykiske eller fysiske helseplager ikke vil påvirke saken din i UDI negativt.

Hvis beboeren har barn så kan du spørre om barnet/ungdommen trenger bistand på bakgrunn av å ha blitt utsatt for noe, eller å ha sett foreldre eller andre blitt utsatt for noe.

Hvis beboeren ikke ønsker å prate eller å fortsette samtalen så kan du understreke taushetsplikten og at beboeren alltid er velkommen tilbake for en ny samtale. Gi deretter informasjon om rettigheter og hjelpetilbud.

Spør om beboeren har behov for støtte i etterkant av samtalen. Du kan tilby deg å være tilgjengelig for beboeren og/eller spørre om beboeren ønsker hjelp til å ta kontakt med helsepersonell. Du kan også oppfordre beboeren til å delta på aktiviteter på mottaket.

4.1.5 Avslutning av samtalen

- Takk for samtalen i dag [her kan du som mottaksansatt oppsummere kort hva dere har snakket om og hva som skal formidles til UDI og eventuell kontakt med andre instanser].
- Hvordan synes du det var å snakke med meg i dag?

4.2 Gi informasjon om dokumentasjon av skader som følge av tortur

I saker der det framkommer i samtalen at beboeren kan ha vært utsatt for tortur, skal den mottaksansatte gi beboeren skrevet 'Dokumentasjon fra torturutsatte' om at UDI ønsker dokumentasjon om skadene og/eller helseproblemene som beboeren har som følge av tortur. Skrevet ligger tilgjengelig for mottaksansatte på 'Kurs og fagutvikling for ansatte i asylmottak' under fagområdet [Sårbare grupper \(sharepoint.com\)](https://sharepoint.com).

Beboeren må ta med seg skrevet til legen og få en skriftlig helseerklæring som beboeren skal sende til UDI.

Informér beboeren om at hvis UDI ikke har mottatt helseerklæring, vil saken bli behandlet på bakgrunn av det beboeren har fortalt under intervjuet med UDI, og hos politiet da beboeren

registrerte seg som asylsøker. Beboeren kan kontakte UDI og spørre om saken kan avvente til helseerklæring er innsendt.

4.3 Vurder behov for akutt oppfølging

Hvis du som mottaksansatt ser at det er behov for akutt oppfølging og ikke vet hva du bør foreta deg, finner du veiledning i Rutinebeskrivelsen.

4.4 Informer UDIs regionale enhet

UDIs regionale enhet ved mottaksoppfølger skal ha beskjed om mottaket har gjennomført samtale med beboer eller ikke, se Rutinebeskrivelsen. Hvis mottaket har gjennomført samtale må dere opplyse om:

- Hvem gjennomførte samtalen og hvorfor?
- Hvilken informasjon om rettigheter og hjelpetilbud ble gitt under samtalen?
- Ønsker beboeren bistand til å kontakte helse, politi og lignende?
- Har beboeren fått skrevet 'Dokumentasjon fra torturutsatte-mottak'?
- Trenger beboeren tilrettelagt botilbud, bosetting eller asylintervju?
- Er det informasjon som kan være viktig for asylsaken til beboeren?

Hvis det ikke lar seg gjøre å gjennomføre en samtale, skal mottaket orientere UDIs regionale enhet slik at UDI kan vurdere alternativ oppfølging, se Rutinebeskrivelsen.

Hvis beboeren har spesielle behov som asylmottaket ikke kan ivareta, skal mottaket melde fra til UDIs regionale enhet, se Rutinebeskrivelsen.

4.5 Registrere opplysninger i Mot-portalen

Du skal registrere opplysninger om beboeren som er nødvendige for å gi tilrettelagt botilbud og oppfølging i Mot-portalen, se Rutinebeskrivelsen. Du skal ikke registrere opplysninger om beboerens helse i Mot-portalen. Du skal heller ikke sende e-post med denne informasjonen.

4.6 Vurder tilrettelagt botilbud i samråd med UDI

En asylsøker som har vært utsatt for tortur kan ha ulike behov for tilrettelegging og oppfølging i asylmottak av både fysisk og psykisk art. Et eventuelt behov for tilrettelegging vil variere fra person til person og skal vurderes konkret og individuelt, i samarbeid mellom beboeren, UDI og asylmottaket. Ta kontakt med mottaksoppfølger på regional enhet hvis dette er aktuelt

Se Rutinebeskrivelsen for hvilke tiltak som er aktuelle.

4.7 Opplysningsplikt til barnevernet

Tortur påvirker ikke bare den som selv har blitt direkte utsatt for tortur, men kan også ha konsekvenser for personens barn. Personer som har vært utsatt for tortur kan ha utfordringer i foreldrerollen grunnet torturen. Familien kan derfor trenge ekstra oppfølging, støtte og tiltak.

Etter [barnevernsloven § 13-2](#) plikter du å varsle barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir utsatt for omsorgssvikt. Plikten er personlig, det er ikke opp til din arbeidsgiver eller andre kollegaer å vurdere om opplysninger skal gis til barnevernet. Varslingsplikten går foran taushetsplikten. Se Rutinebeskrivelsen og [UDI 2014-015-Opplysningsplikt til barnevernet](#).

4.8 Trygghet og sikkerhet på asylmottaket

Asylmottaket skal vurdere om det er aktuelt å iverksette andre tiltak på asylmottaket for å ivareta sikkerheten til beboere i tråd med [Generelle krav til drift av asylmottak](#).